

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	13
ROZDZIAŁ I. POJĘCIE I PRZEDMIOT PRAWA KONSTYTUCYJNEGO	15
1. POJĘCIE „PRAWO KONSTYTUCYJNE”	15
2. PRZEDMIOT PRAWA KONSTYTUCYJNEGO	17
3. PRAWO KONSTYTUCYJNE W SYSTEMIE PRAWA	19
ROZDZIAŁ II. ŹRÓDŁA PRAWA KONSTYTUCYJNEGO	20
1. OGÓLNE WIADOMOŚCI O KONSTYTUCJI	21
Nazwa	21
Geneza konstytucji pisanej	22
Konstytucja jako ustawa zasadnicza	23
Kontrola konstytucyjności prawa	24
2. TREŚĆ KONSTYTUCJI	28
3. FORMA KONSTYTUCJI	31
Sposób uchwalania	31
Tryb zmiany konstytucji	33
Systematyka konstytucji	36
Ustawa konstytucyjna	36
4. INNE ŹRÓDŁA PRAWA KONSTYTUCYJNEGO	37
ROZDZIAŁ III. PRAWO KONSTYTUCYJNE W LATACH 1944–1989	42
1. TWORZENIE PODSTAW USTROJOWYCH (OKRES KRAJOWEJ RADY NARODOWEJ 1944–1946)	43
Dwa ośrodki władzy	43
Struktura organów państwowych	45
Referendum i wybory	46
2. USTRÓJ KONSTYTUCYJNY W LATACH 1947–1952. MAŁA KONSTYTUCJA	47
Ogólna charakterystyka okresu Sejmu Ustawodawczego	47
Władza ustawodawcza	49
Władza wykonawcza	50
Przygotowanie konstytucji	51
3. USTRÓJ KONSTYTUCYJNY W LATACH 1952–1980	52
Charakterystyka Konstytucji z 1952 r.	52
Zasady ustroju politycznego państwa	53
Sytuacja prawna jednostki – prawa i wolności obywateli	55
System organów państwowych	55
Naczelne organy władzy państwowej	57
Naczelne organy administracji państwowej	62
Terenowe organy władzy i administracji państwowej	63
Sądy i prokuratura	64
Zmiany Konstytucji w latach 1952–1989	64

ROZDZIAŁ IV. TRANSFORMACJA USTROJU POLITYCZNEGO W LATACH 1989–1997	65
1. PRZESŁANKI I ZAKRES REFORM POLITYCZNO-USTROJOWYCH Z 1989 R.	65
Uwarunkowania i geneza reform ustrojowych „okrągłego stołu”	65
Konferencja „okrągłego stołu” – przebieg obrad, zakres reform ustrojowych państwa i ich konsekwencje polityczne	69
2. KSZTAŁTOWANIE PODSTAW USTROJOWYCH III RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W LATACH 1989–1992	73
Charakterystyka zakresu zmian ustrojowych w latach 1989–1992	73
Reforma ustroju politycznego państwa „realnego socjalizmu” w nowelizacji Konstytucji PRL z 7 kwietnia 1989 r.	74
Wybory parlamentarne z czerwca 1989 r. i ich konsekwencje polityczno-ustrojowe dla procesu transformacji w Polsce	76
Stanowienie podstaw konstytucyjno-ustrojowych państwa liberalno-demokratycznego	78
3. USTRÓJ POLITYCZNY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W OKRESIE OBOWIĄZYWANIA MAŁEJ KONSTYTUCJI (1992–1997)	80
Geneza Małej Konstytucji z 17 października 1992 r.	80
Ogólna charakterystyka Małej Konstytucji z 17 października 1992 r.	83
Charakterystyka rozwiązań ustrojowych w Małej Konstytucji	84
ROZDZIAŁ V. PRZYGOTOWANIE, UCHWALENIE I OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA KONSTYTUCJI Z 1997 R.	87
1. PRACE KONSTYTUCYJNE W LATACH 1989–1991	87
Prace Sejmu X kadencji nad projektem przyszłej Konstytucji	87
Prace Senatu I kadencji nad projektem przyszłej Konstytucji	88
2. PRACE KONSTYTUCYJNE W LATACH 1991–1997	89
Regulacje dotyczące trybu przygotowania i uchwalenia Konstytucji RP	89
Prace nad projektem Konstytucji w latach 1992–1993	93
Prace nad projektem Konstytucji w latach 1993–1997	94
3. SYSTEMATYKA I OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA KONSTYTUCJI RP	98
ROZDZIAŁ VI. KONSTYTUCYJNE ZASADY USTROJU	103
1. POJĘCIE „ZASAD NACZELNYCH”	104
2. ZASADA REPUBLIKAŃSKIEJ FORMY RZĄDU	104
3. ZASADA DEMOKRATYCZNEGO PAŃSTWA PRAWNEGO	106
Państwo prawne	106
Demokratyczne państwo prawne	107
4. ZASADA AUTONOMII I WZAJEMNEJ NIEZALEŻNOŚCI ORAZ WSPÓŁDZIAŁANIA W STOSUNKACH MIĘDZY PAŃSTWEM A KOŚCIOŁAMI I INNYMI ZWIĄZKAMI WYZNANIOWYMI	108
5. ZASADA WOLNOŚCI I PRAW CZŁOWIEKA I OBYWATELA	111
6. ZASADA SUWERENNOŚCI NARODU	114
Suwerenność narodu według J.J. Rousseau	114
Nierussowskie rozumienie suwerenności narodu	115
7. ZASADA REPREZENTACJI POLITYCZNEJ	116
Pojęcie „reprezentacji”	116
Klasyczna koncepcja reprezentacji wobec istnienia partii politycznych	117
Pojęcie mandatu przedstawicielskiego	118
Instytucje demokracji bezpośredniej	119

Institucje demokracji bezpośredniej w Polsce	120
Istota referendum	121
Referendum w sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa	121
Referendum w sprawie wyrażenia zgody na ratyfikację umowy międzynarodowej	122
Referendum zatwierdzające zmianę Konstytucji RP	122
Organizacja referendum	122
Wynik referendum	122
Ważność referendum	123
Realizacja wyniku referendum	123
Obywatelska inicjatywa ustawodawcza	124
8. ZASADA PODZIAŁU WŁADZY I RÓWNOWAGI WŁADZ	124
9. ZASADA DWUIZBOWOŚCI	127
10. ZASADA PLURALIZMU POLITYCZNEGO	130
Zasady tworzenia partii	131
Ustawa o partiach politycznych	132
Równość partii wobec prawa	135
Funkcje partii	135
11. ZASADA PARLAMENTARNEGO SYSTEMU RZĄDÓW	135
12. ZASADA ODRĘBNOŚCI I NIEZALEŻNOŚCI SĄDÓW I TRYBUNAŁÓW	138
13. ZASADA SPOŁECZNEJ GOSPODARKI RYNKOWEJ	140
Wolność działalności gospodarczej	141
Własność prywatna	142
14. ZASADA DECENTRALIZACJI WŁADZY PUBLICZNEJ I SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO	142
ROZDZIAŁ VII. PODSTAWOWE WOLNOŚCI, PRAWA I OBOWIĄZKI CZŁOWIEKA	
I OBYWATELA	145
1. STATUS JEDNOSTKI W PAŃSTWIE	146
Wprowadzenie	146
Ideologia praw jednostki i podstawowe pojęcia	148
Międzynarodowa ochrona praw jednostki	156
2. PRAWA I WOLNOŚCI OBYWATELSKIE NA GRUNCIE KONSTYTUCJI Z 1952 R. I MAŁEJ KONSTYTUCJI Z 1992 R.	157
Koncepcja i konstytucyjna regulacja praw podstawowych	157
Realizacja praw podstawowych	158
3. WOLNOŚCI, PRAWA I OBOWIĄZKI CZŁOWIEKA I OBYWATELA WEDŁUG KONSTYTUCJI RP Z 1997 R.	162
Założenia	162
Systematyka, charakterystyka normowania wolności i praw oraz środki ich ochrony	165
Podstawowe obowiązki	169
ROZDZIAŁ VIII. KONSTYTUCYJNY SYSTEM ŹRÓDEŁ PRAWA	
1. UWAGI OGÓLNE	171
2. AKTY PRAWA POWSZECHNIE OBOWIĄZUJĄCE	172
Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej	173
Ustawa	175
Umowy międzynarodowe i prawo Unii Europejskiej	177
Rozporządzenie	179
Akty prawa miejscowego	179

3. AKTY PRAWA WEWNĘTRZNEGO	180
4. AKTY PRAWNE SPOZA ROZDZIAŁU III KONSTYTUCJI	181
ROZDZIAŁ IX. SYSTEM ORGANÓW PAŃSTWOWYCH W ŚWIELE KONSTYTUCJI	183
1. POJĘCIE „SYSTEMU ORGANÓW PAŃSTWOWYCH”	183
2. CZYNNIKI WYZNACZAJĄCE KSZTAŁT SYSTEMU ORGANÓW PAŃSTWOWYCH	184
3. KSZTAŁT SYSTEMU ORGANÓW PAŃSTWOWYCH W ŚWIELE KONSTYTUCJI	188
Organy ustawodawcze	189
Organy wykonawcze	189
Sądy i trybunały	191
Organy kontroli państwowej i ochrony prawa	191
Samorząd	192
ROZDZIAŁ X. PRAWO WYBORCZE	193
1. POJĘCIA „PRAWA WYBORCZEGO” I „SYSTEMU WYBORCZEGO”	194
2. FUNKCJE PRAWA WYBORCZEGO	195
3. KONSTYTUCYJNE ZASADY PRAWA WYBORCZEGO W POLSCE	197
Zasada powszechności	198
Zasada równości	201
Zasada bezpośredniości	206
Zasada tajności głosowania	207
Zasady ustalania wyników wyborów	208
4. TRYB PRZEPROWADZANIA WYBORÓW DO SEJMU I SENATU	213
Zarządzanie wyborów i kalendarz wyborczy	213
Tryb zgłaszania kandydatów	213
Stwierdzenie ważności wyborów	217
Wygaśnięcie i obsadzenie mandatu w czasie kadencji	220
ROZDZIAŁ XI. SEJM I SENAT	227
1. POZYCJA USTROJOWA, STRUKTURA I KOMPETENCJE	227
2. TRYB I ZASADY FUNKCJONOWANIA	232
3. STATUS PRAWNY POSŁA I SENATORA	235
Charakter mandatu przedstawicielskiego	235
Niepołączalność stanowisk oraz inne gwarancje niezależności przedstawiciela	237
Immunitet parlamentarny	241
Warunki wykonywania mandatu	245
Szczegółowe kompetencje posłów i senatorów	247
Prawo do zrzeszania się w kluby, koła i zespoły poselskie	249
Prawa posłów i senatorów w izbie	250
4. ORGANIZACJA WEWNĘTRZNA SEJMU I SENATU	251
Marszałek	252
Prezydium izby	254
Konwent Seniorów	255
Komisje	256
Komisje stałe	256
Komisje nadzwyczajne	259
Tryb pracy komisji	260
5. POSIEDZENIA SEJMU I SENATU	262

Zwoływanie posiedzeń, porządek obrad	262
Obrady	264
Dyskusja	264
Głosowanie	266
6. FUNKCJA USTAWODAWCZA	268
Tryb ustawodawczy	269
Inicjatywa ustawodawcza	270
Rozpatrywanie projektu ustawy przez Sejm	274
Prace Senatu nad ustawą; uchwalenie ustawy przez Sejm	276
Podpisanie ustawy przez Prezydenta RP	278
Procedury szczególne	279
Projekt pilny	282
7. FUNKCJA KONTROLNA	284
Wotum nieufności	286
Kontrola wykonania ustawy budżetowej	287
Interpelacje i zapytania poselskie	287
Informacje bieżące Rady Ministrów	288
Oświadczenia poselskie i senatorskie	289
Kontrolne uprawnienia komisji	289
Kontrola wykonywania ustaw	291
ROZDZIAŁ XII. PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ	292
1. CHARAKTERYSTYKA KONSTITUCYJNEGO STANOWISKA PREZYDENTA RP	292
Pozycja ustrojowa Prezydenta RP w systemie podziału władzy	292
Funkcje ustrojowe	295
Zasady i tryb odpowiedzialności Prezydenta RP	299
2. ZASADY WYBORU PREZYDENTA RP	301
Założenia ogólne	301
Zasady i tryb powszechnych wyborów Prezydenta RP	302
Zarządzanie wyborów, tryb zgłaszania kandydatów oraz ustalanie ważności wyboru Prezydenta RP	303
Prawne warunki wybieralności na urząd Prezydenta	304
Kadencja, objęcie urzędu i wygaśnięcie mandatu Prezydenta RP	306
3. AKTY URZĘDOWE PREZYDENTA	308
Pojęcie i klasyfikacja aktów urzędowych Prezydenta	308
Kontrasygnata aktów urzędowych Prezydenta	311
Prerogatywy Prezydenta	313
4. KOMPETENCJE PREZYDENTA RP	314
Klasyfikacja kompetencji	314
Kompetencje głowy państwa	315
Kompetencje w zakresie spraw zagranicznych	315
Kompetencje w zakresie zwierzchnictwa Sił Zbrojnych, obronności i bezpieczeństwa państwa na czas pokoju i wojny	318
Klasyfikacja uprawnień głowy państwa	320
Kompetencje arbitrażu politycznego i równoważenia władz	321
Kompetencje w stosunku do parlamentu (Sejmu i Senatu)	321
Kompetencje w stosunku do rządu	323
Kompetencje w stosunku do władzy sądowniczej	325
Inne kompetencje Prezydenta	326

Kompetencje ustrojowe	326
Kompetencje kreacyjne, organizacyjne oraz w zakresie kierownictwa państwowego i wewnętrznego w Kancelarii Prezydenta RP	327
Pozostałe kompetencje określone w ustawach	327
5. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POZYCJI PREZYDENTA RP W SYSTEMIE USTROJOWYM PAŃSTWA	328
ROZDZIAŁ XIII. RADA MINISTRÓW I ADMINISTRACJA RZĄDOWA	329
1. KWESTIE TERMINOLOGICZNE	330
2. USTROJOWA ROLA RADY MINISTRÓW	333
3. SKŁAD RADY MINISTRÓW	334
4. TRYB POWOŁYWANIA RADY MINISTRÓW	335
Rola Prezydenta i Sejmu	335
Rola Prezesa Rady Ministrów w tworzeniu rządu	339
5. ZMIANY W SKŁADZIE RADY MINISTRÓW	341
6. PROBLEM ODPOWIEDZIALNOŚCI RADY MINISTRÓW	341
Odpowiedzialność polityczna Rady Ministrów	342
Odpowiedzialność konstytucyjna członków Rady Ministrów	344
7. KOMPETENCJE RADY MINISTRÓW	345
Wykonywanie ustaw	345
Stanowienie prawa	346
Składanie sprawozdań i informacji	347
Funkcja kierowniczo-koordynacyjna	348
8. TRYB FUNKCJONOWANIA RADY MINISTRÓW	349
9. PREZES RADY MINISTRÓW	351
10. PRAWNY CHARAKTER MINISTRÓW	353
11. ADMINISTRACJA RZĄDOWA	355
ROZDZIAŁ XIV. USTRÓJ PRAWNY SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO	358
1. KONSTRUKCJA PRAWNA GMINY, POWIATU I WOJEWÓDZTWA	359
2. KOMPETENCJE GMINY, POWIATU I WOJEWÓDZTWA	361
3. SPRAWOWANIE WŁADZY W GMINIE, POWIECIE I WOJEWÓDZTWIE	363
Wybory organów stanowiących	363
Wybory organów wykonawczych	365
Referendum lokalne	367
Pojęcie referendum lokalnego	367
Wniosek o przeprowadzenie referendum	367
Tryb przeprowadzania oraz ustalania i ogłaszania wyników referendum	368
Rodzaje referendum lokalnego	369
Organy stanowiące i wykonawcze	369
4. CHARAKTER MANDATU PRZEDSTAWICIELSKIEGO	371
5. AKTY PRAWA MIEJSCOWEGO STANOWIONE PRZEZ ORGANY SAMORZĄDU	372
6. MIENIE JEDNOSTEK SAMORZĄDU	373
7. ZWIĄZKI, STOWARZYSZENIA, POROZUMIENIA GMINNE I POWIATOWE	373
8. UDZIAŁ W MIĘDZYNARODOWYCH ZRZESZENIACH SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH I REGIONALNYCH	374

9. NADZÓR NAD DZIAŁALNOŚCIĄ SAMORZĄDU	374
ROZDZIAŁ XV. SĄDY I TRYBUNAŁY	376
1. USTRÓJ I WŁAŚCIWOŚĆ SĄDÓW	377
Sąd Najwyższy	377
Sądy powszechne	379
Sądy administracyjne – Naczelny Sąd Administracyjny	381
Sądy wojskowe	384
2. KONSTYTUCYJNE ZASADY ORGANIZACJI I POSTĘPOWANIA SĄDÓW	385
Zasady ustrojowe	385
Zasada niezawisłości sądu	385
Zasada instancyjności	389
Zasada udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości	389
Zasada jednolitości sądów	390
Zasady o charakterze praw człowieka	391
Prawo do sądu	391
Zasada jawności	392
Zasada <i>nullum crimen nulla poena sine lege</i>	394
Zasada prawa do obrony	394
Zasada domniemania niewinności	395
3. KRAJOWA RADA SĄDOWNICTWA	396
4. TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY	398
Istota i ewolucja kontroli konstytucyjności prawa w Polsce	398
Pozycja i ustrój Trybunału Konstytucyjnego	400
Właściwość i zakres kontroli Trybunału Konstytucyjnego	402
Postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym	408
Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego	409
5. TRYBUNAŁ STANU	411
Istota odpowiedzialności konstytucyjnej	411
Zakres odpowiedzialności konstytucyjnej	412
Organizacja Trybunału Stanu	415
Postępowanie w przedmiocie odpowiedzialności konstytucyjnej	415
6. SĄDY I TRYBUNAŁY A PRAWO WSPÓLNOTOWE	418
ROZDZIAŁ XVI. ORGANY KONTROLI PAŃSTWOWEJ I OCHRONY PRAWA	420
1. NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI	421
Geneza najwyższego organu kontroli w Polsce	421
Pozycja ustrojowa Najwyższej Izby Kontroli	422
Organizacja Najwyższej Izby Kontroli	425
Zadania, zakres działania i tryb postępowania Najwyższej Izby Kontroli	428
Podmiotowy i przedmiotowy zakres działania	428
Tryb działania Najwyższej Izby Kontroli	433
2. RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH	434
Istota i znaczenie instytucji ombudsmana	434
Geneza i pozycja ustrojowa Rzecznika Praw Obywatelskich	437
Zakres działania Rzecznika Praw Obywatelskich	440
Tryb i zasady funkcjonowania Rzecznika Praw Obywatelskich	442
3. KRAJOWA RADA RADIOFONII I TELEWIZJI	446

Pozycja ustrojowa Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji	446
Struktura Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji	448
Zakres kompetencji i tryb funkcjonowania Rady	451

ROZDZIAŁ XVII. KONSTITUCYJNE ASPEKTY AKCESJI RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

DO UNII EUROPEJSKIEJ	453
1. UWAGI WSTĘPNE	454
2. ZMIANY W FUNKCJONOWANIU PARLAMENTU POLSKIEGO	455
3. CHARAKTER PRAWN USTAWY PO WEJŚCIU POLSKI DO UNII EUROPEJSKIEJ	457
4. WYBRANE ZAGADNIENIA DOTYCZĄCE KONSEKWENCJI AKCESJI DLA POZYCJI USTROJOWEJ ORGANÓW WŁADZY WYKONAWCZEJ	460
5. ROLA PARLAMENTU POLSKIEGO W UNII EUROPEJSKIEJ	461
6. NOWE ŹRÓDŁA PRAWA WPROWADZONE PRZEZ TRAKTAT KONSTITUCYJNY	462